

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**FOOD SECURITY OF UKRAINE: CHALLENGES AND PERSPECTIVES**

**Яковюк І.В., д.ю.н., професор,
професор кафедри права Європейського Союзу**

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Пасат М.О., студентка III курсу факультету юстиції

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Забезпечення продовольчої безпеки є ключовою концепцією ХХ–ХХІ ст. для національних держав, інтеграційних об'єднань та миру в цілому. Існують дві всеосяжні точки зору на продовольчу безпеку. Одна з них зосереджена на підвищенні виробництва продовольства як основною відповіддю на недостатнє споживання та голод. Інша – це нова перспектива, більш соціальна та екологічна, яка визнає необхідність вирішення складного набору проблем, а не лише виробництва.

Продовольча безпека є ключовою для стабільного розвитку кожної держави, особливо з огляду на швидкі зміни соціального, економічного та екологічного характеру. Для України, як великої аграрної країни, забезпечення продовольчої безпеки в сучасних умовах є однією з основних пріоритетних задач. Дослідження орієнтоване на аналіз історичного контексту продовольчої безпеки в Україні, її сучасного стану, а також основних загроз та викликів, що виникають у зв'язку з глобальними та регіональними факторами. У статті розглядаються основні фактори, що впливають на продовольчу безпеку, такі як зміна клімату, світові тенденції у виробництві та торгівлі продуктами харчування, а також соціально-економічні аспекти. Зокрема, розглядається методологія, що стосується стимулювання вітчизняного виробництва, інвестицій у дослідження аграрного сектору, освіти та підготовки кадрів.

На основі проведеного аналізу у статті пропонуються конкретні рекомендації для підсилення продовольчої безпеки в Україні, серед яких юридичні та нормативні ініціативи, підтримка місцевого виробництва, розвиток інфраструктури та співпраця з міжнародними партнерами. Стаття підкреслює важливість комплексного підходу до забезпечення продовольчої безпеки та ролі держави у створенні сприятливого середовища для аграрного сектору.

Ключові слова: продовольча безпека, аграрний сектор, міжнародна співпраця, інфраструктурний розвиток, кліматичні зміни, логістика і зберігання, інвестиції, Україна.

Ensuring food security is a key concept of the 20th–21st centuries. For nation states, integration associations and the world as a whole. There are two overarching views on food security. One of them focuses on increasing food production as the main response to underconsumption and hunger. The other is a new perspective, more social and environmental, recognizing the need to solve a complex set of problems, not just production.

Food security is pivotal for the stable development of every nation, especially in light of rapid socio-economic and environmental changes. For Ukraine, a major agricultural country, ensuring food security under contemporary conditions is one of the primary priorities. This study focuses on the historical context of food security in Ukraine, its current state, and the main threats and challenges arising from global and regional factors. The article examines the main factors affecting food security, such as climate change, global trends in food production and trade, and socio-economic aspects. Specifically, it delves into the methodology related to stimulating domestic production, investing in agricultural sector research, education, and personnel training.

Based on the analysis, the article offers specific recommendations to enhance food security in Ukraine. Among these are legal and regulatory initiatives, support for local production, infrastructure development, and cooperation with international partners. The article underscores the importance of a comprehensive approach to ensuring food security and the role of the state in creating a conducive environment for the agricultural sector.

Key words: food security, agricultural sector, Ukraine, domestic production, international cooperation, infrastructure development, climate change, logistics and storage, investments.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації та регіональної інтеграції продовольча безпека стає ключовим фактором стабільності та незалежності держави. Україна, маючи значний аграрний потенціал, стикається із численними викликами, що впливають на забезпечення свого населення якісними та доступними продуктами харчування. Продовольча безпека, що є важливою частиною загальної системи національної безпеки, вимагає комплексного підходу до аналізу та розробки стратегій. В контексті глобальних та регіональних викликів, таких як зміни клімату, соціально-економічні трансформації та тренди у виробництві та торгівлі продуктами харчування, потреба в розробці ефективних стратегій забезпечення продовольчої безпеки стає невідкладною. Таким чином, актуальність дослідження полягає у необхідності вивчення, аналізу та розробки нових стратегічних напрямків забезпечення продовольчої безпеки в Україні, що могли б відповідати сучасним викликам та тенденціям розвитку світової економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останні роки продовольча безпека набула особливої актуальності для України. Враховуючи геополітичні зміни, нові виклики та можливості, які постали перед країною, багато вчених спрямували свої зусилля на вивчення цієї проблеми. Осно-

вні акценти сучасних досліджень спрямовані на розробку новітніх методологій та технологічних підходів до формування резервів харчових продуктів, оптимізацію логістики, виробування та зберігання продуктів харчування. Окрім цього, активно обговорюються питання залучення інновацій та цифрових технологій для моніторингу та прогнозування можливих ризиків та загроз. На фоні зростання світових цін на продовольчі товари та ускладнення геополітичної обстановки важливим є зміцнення партнерських відносин з країнами-експортерами харчових продуктів, а також стимулювання вітчизняного виробництва за допомогою реформування податкової та кредитної політики. Для забезпечення стабільності в продовольчому секторі також необхідно враховувати соціально-економічні аспекти, зокрема, необхідність підтримки малого та середнього агробізнесу, формування ефективних механізмів державної підтримки та створення умов для привабливості інвестицій. В цілому, забезпечення продовольчої безпеки вимагає комплексного підходу, що об'єднує економічні, соціальні та технологічні стратегії, орієнтовані на довготривалу перспективу та гармонійний розвиток аграрного сектору країни.

Метою статті є визначення ключових факторів та розробка рекомендацій для зміцнення продовольчої безпеки

в Україні в умовах зовнішніх та внутрішніх викликів, з особливим акцентом на юридичні ініціативи та міжнародну співпрацю.

Виклад основного матеріалу. Аналіз актуальності продовольчої безпеки для України є важливим завданням, особливо в контексті глобальних викликів. Продовольча безпека визначається як здатність кожної країни забезпечити своїх громадян достатньою кількістю здорової їжі. Це питання стає особливо актуальним у кризові періоди, коли глобальні події можуть впливати на продовольчі ланцюги поставок. В сучасному світі, з появою глобалізації та зростанням населення планети, питання продовольчої безпеки стає ще більш актуальним. Пандемія COVID-19 показала, наскільки важливо мати стабільну систему постачання продуктів харчування. Згідно з дослідженням Лопес Пелаес А., продовольча безпека та соціальний захист стали ключовими питаннями під час пандемії COVID-19 [1, с. 421]. Епідемія виявила слабкі місця в системах продовольчої безпеки багатьох країн, включаючи Україну.

Продовольча безпека завжди була ключовою для стабільності та благополуччя нації. В історії України є численні приклади, коли відсутність продовольчої безпеки призводила до масових трагедій, серед яких голодомори 20-го століття. Ці події стали жорстоким нагадуванням про необхідність мати ефективну систему продовольчої безпеки. На сьогоднішній день, Україна потрапила до списку країн, де може виникнути проблема з продовольчою безпекою¹. Через військове вторгнення росії, майже 4,5 млн тон зерна було заблоковано в українських портах. Це призвело до проблем з поставками пшениці в країни Близького Сходу, такі як Єгипет, Ємен і Ліван. Історія продовольчої безпеки в Україні показала, наскільки важливо мати стабільну систему для запобігання голодоморам та іншим трагедіям. У світлі нинішніх подій, Україні потрібно приділити особливу увагу своїй продовольчій безпеці, щоб забезпечити благополуччя своїх громадян.

Існуюча адаптивність українських аграріїв до екстремальних умов є вражаючою. Незважаючи на воєнний конфлікт та несприятливі кліматичні умови, аграрний сектор зумів не тільки вижити, а й зберегти Україну серед десяти найбільших світових виробників пшениці². Це свідчить про високу професійність, відданість роботі та інноваційний підхід до вирощування зернових. Україна не тільки зберегла свої позиції як виробник, але й підсилила свої експортні показники, ставши шостим у світі експортером пшениці³. Це вказує на конкурентоспроможність української пшениці на світовому ринку.

Прогнози на наступний сезон вказують на певний спад позицій України у світовому рейтингу експортерів пшениці⁴. Однак, цей спад пов'язаний не стільки з внутрішніми проблемами країни, скільки з зовнішніми факторами, такими як зростаючий експорт із Аргентини та попит у ЄС. Тому для збереження та зміцнення позицій на світовому ринку Україні потрібно продовжувати інноваційний підхід, підвищувати якість продукції та розширювати ринки збуту. Враховуючи швидкі зміни на світовому ринку, Україні слід розробляти стратегічні плани для своєї

агропромислової сфери, що б враховували як внутрішні, так і зовнішні ризики та можливості.

Одним із важливих аспектів продовольчої безпеки є законодавче регулювання цієї сфери. На прикладі Індії можна побачити, як важливо мати чітке законодавче регулювання у цій сфері. Аналізуючи досвід Індії, можна виділити декілька важливих напрямків, які мають бути враховані при формуванні національної стратегії України в цій сфері.

Перш за все, системний підхід до продовольчої безпеки, який враховує всі її складові: від доступності до якості продуктів, є ключовим для ефективного реагування на виклики в цій сфері. Індійський закон про продовольчу безпеку слугує прикладом такого підходу, і Україні варто його вивчити та адаптувати до власних реалій. Доступність якісних продуктів для всіх верств населення, особливо для соціально незахищених груп, є ще одним важливим аспектом, який вимагає особливої уваги. З урахуванням економічних та соціальних викликів, з якими стикається Україна, це питання стає особливо актуальним [2, с. 254].

Контроль за якістю та безпекою продуктів є невід'ємною частиною системи продовольчої безпеки. Україні потрібно розробити ефективні механізми контролю, що відповідали б міжнародним стандартам. Співпраця з виробниками продуктів харчування є ключовою для досягнення високого рівня продовольчої безпеки. Це дозволить створити систему, в якій інтереси виробників та споживачів будуть взаємовигідними. Нарешті, адаптація до місцевих умов є важливим етапом при впровадженні будь-яких змін. Хоча досвід інших країн може бути корисним, важливо враховувати специфіку та культурні особливості України.

Розглядаючи ситуацію в Україні, можна зазначити, що, на жаль, не завжди існують чіткі механізми контролю за якістю продуктів, а також їх доступність для різних верств населення може бути обмеженою. Це може бути пов'язано з економічною ситуацією в країні, високими цінами на продукти харчування та недостатнім рівнем доходів населення. Отже, вивчення та адаптація досвіду Індії у сфері продовольчої безпеки може стати важливим кроком на шляху до створення ефективної національної стратегії України в цій важливій сфері.

Зміна клімату стає все більш відчутною для глобального співтовариства, а Україна не є винятком⁵. Аграрний сектор країни, який традиційно вважався одним з найбільш стабільних і прибуткових, сьогодні стикається з численними викликами через кліматичні зміни. Зокрема, постійне збільшення середньої температури спричиняє стрес для рослин, що може призвести до зниження їх продуктивності. Аномальні дощі та посухи, які стають все частішими, впливають на водний баланс ґрунтів, що може призвести до зниження врожайності основних сільськогосподарських культур.

Більше того, непередбачувані погодні умови створюють сприятливе середовище для розмноження шкідників та розвитку рослинних хвороб. Це не тільки знижує кількість врожаю, але й погіршує його якість⁶. В результаті, можливе збільшення цін на продукти харчування на внутрішньому ринку, що в свою чергу призведе до зменшення експортного потенціалу країни та економічних втрат.

Вільям Д. Шанбахер у своєму дослідженні акцентує увагу на глобальних змінах в продовольчій політиці. Він підкреслює, що конфлікти між країнами можуть виник-

¹ Згідно з прогнозом Продовольчої та сільськогосподарської організації (ФАО) та Всесвітньої продовольчої програми (ВПП), 20 країн світу можуть зіткнутися з значним погіршенням рівня продовольчої безпеки в 2022 році. Причинами цього стали конфлікти, пандемія COVID-19, екстремальні погодні умови та фінансові кризи.

² У сезоні 2022/2023 рр., попри війну з Росією, Україна зуміла утримати свої позиції серед десяти найбільших світових виробників пшениці, займаючи 10-е місце. Це стало можливим завдяки зусиллям українських аграріїв, які пристосувались до вирощування пшениці в умовах воєнного конфлікту та екстремальних кліматичних умов.

³ Україна стала шостим найбільшим експортером пшениці в світі з часткою 7% в світовому обсязі експорту, який склав рекордні 212,9 млн т.

⁴ Очікується, що у сезоні 2023/2024 рр. Україна опуститься на 7-ме місце у світовому рейтингу експортерів пшениці, з прогнозованим обсягом експорту в 10 млн т.

⁵ Світовий банк у грудні минулого року представив результати дослідження, проведеного протягом двох років на замовлення Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. Згідно цього дослідження, найбільше наслідків зміни клімату відчують у Черкаській, Херсонській, Полтавській, Вінницькій та Кіровоградській областях.

⁶ Всесвітня метеорологічна організація підтверджує, що останні три роки були найтеплішими в історії спостережень. Зміна клімату, зокрема збільшення концентрації парникових газів в атмосфері, є результатом діяльності людини.

нути через боротьбу за ресурси, особливо в умовах зміни клімату [3, с. 374]. У контексті України це може означати необхідність перегляду експортної політики, особливо в аграрному секторі, для забезпечення внутрішньої продовольчої безпеки.

Тому, враховуючи ці фактори, Україні слід зосередити свої зусилля на адаптації аграрного сектору до нових кліматичних умов. Це включає в себе розробку нових технологій вирощування сільськогосподарських культур, які були б стійкими до екстремальних погодних умов, а також зміцнення міжнародного співробітництва у сфері продовольчої безпеки, щоб забезпечити стабільність та розвиток аграрного сектору країни.

Глобальні та регіональні тренди у виробництві та торгівлі продуктами харчування в Україні стають все більш актуальними в контексті сучасних економічних та соціальних викликів. Україна, як одна з провідних аграрних держав світу, зіткнулася з необхідністю адаптації до змінюваних умов глобального ринку, а також до внутрішніх викликів, пов'язаних з реформуванням аграрного сектора. Сучасний споживчий ринок переживає значні трансформації, викликані рядом факторів. Одним з них є очікування зростання цін, яке вже зараз впливає на поведінку споживачів, спонукаючи їх до створення запасів необхідних товарів⁷. Проблеми з логістикою можуть призвести до затримок у поставці, що, в свою чергу, збільшує обсяги покупок на одне замовлення⁸. Споживачі також стають все більш інформованими та обережними, активно використовуючи інструменти для порівняння цін та пошуку найвигідніших пропозицій. Це призводить до зниження лояльності до традиційних каналів продажів, адже вартість товару стає вирішальним фактором при прийнятті рішення про покупку.

Пандемія COVID-19 незворотно змінила звички споживачів, акцентуючи їх увагу на онлайн-покупках [1, с. 430]. Це, разом із зростанням популярності домашнього приготування їжі, вказує на переорієнтацію споживачів на більш стабільні та безпечні формати споживання. Окрім того, сучасний споживач стає все більш усвідомленим у питаннях екології та етики, вимагаючи від брендів прозорості та соціальної відповідальності.

Дослідження Гасснера А., надає цінний внесок у розуміння цієї проблематики. Хоча основний акцент дослідження робиться на Африку, його підходи та висновки можуть бути адаптовані до контексту України. Автори підкреслюють роль сільського господарства як стратегічного напрямку для досягнення продовольчої безпеки та зменшення бідності. Вони вважають, що сільське господарство може служити не лише джерелом харчування, але й інструментом соціально-економічного розвитку [4, с. 313]. Для України, з її багатими аграрними ресурсами та потенціалом для зростання експорту, такий підхід може стати ключовим у формуванні національної стратегії продовольчої безпеки. Враховуючи специфіку українського ринку, можна адаптувати рекомендації дослідження для ефективного використання аграрного потенціалу країни, спрямовуючи його на забезпечення внутрішньої продовольчої безпеки та зміцнення позицій на міжнародному ринку.

Основні фактори, що впливають на продовольчу безпеку України, можна розглядати через призму соціально-економічних аспектів. Серед них важливе місце займають населення, доходи та споживча поведінка громадян.

По-перше, демографічна ситуація в Україні впливає на продовольчу безпеку країни. Зростання населення може призвести до збільшення попиту на продукти харчування, що, в свою чергу, може викликати дефіцит деяких продуктів на ринку. З іншого боку, зменшення населення може призвести до зниження виробництва продуктів харчування, оскільки попит на них знижується⁹. По-друге, доходи населення також відіграють ключову роль у формуванні продовольчої безпеки. Високий рівень доходів сприяє збільшенню споживання якісних продуктів, тоді як низький рівень доходів може обмежити доступ до збалансованого харчування¹⁰.

Споживча поведінка громадян також впливає на продовольчу безпеку. Згідно з дослідженням Джексона Т., міжкультурне управління продовольчою безпекою є важливим, оскільки воно враховує культурні особливості споживачів і їхнє ставлення до продуктів харчування [5, с. 4]. Так, традиційне сільське господарство може сприяти збереженню продовольчої суверенності, як це показано на прикладі Кіломбола [6, с. 253]. Традиційні методи вирощування продуктів можуть бути альтернативою сучасним агротехнологіям, що сприяє збереженню біорізноманіття та забезпеченню продовольчої безпеки. Таким чином, соціально-економічні аспекти, такі як населення, доходи та споживча поведінка, відіграють ключову роль у формуванні продовольчої безпеки України. Для забезпечення стабільності в цій сфері необхідно враховувати як внутрішні, так і зовнішні фактори, а також співпрацювати з міжнародними партнерами.

Стратегічні напрямки для підвищення продовольчої безпеки в Україні відіграють вирішальну роль у формуванні стабільного та процвітаючого майбутнього країни. У світлі глобальних викликів, таких як зміни клімату, економічні кризи та політична нестабільність, забезпечення продовольчої безпеки стає невід'ємною частиною національної стратегії. Залежність від імпортованих продуктів може призвести до економічної вразливості та непередбачуваності ринку. За даними Нолана Дж. М. та П'єроні А., акцент на підтримку вітчизняного виробництва може сприяти стабільності економіки, зокрема в аграрному секторі [7, с. 5]. Наприклад, розвиток місцевих фермерських господарств та кооперативів може сприяти створенню робочих місць, підвищенню якості продукції та зменшенню залежності від зовнішніх постачальників. Вже восьмий місяць поспіль йде зниження рівня інфляції в Україні, що свідчить про стабільність економіки та ефективність економічної політики¹¹. Такий темп зниження інфляції випереджає прогноз Національного банку України, що підтверджує правильність стратегічних рішень у сфері монетарної політики. А значення міжнародних українських резервів станом на серпень 2023 р. значно перевищує загальносвітові стандарти¹², які рекомендують мати резерви на рівні не менше 3 місяців майбутнього імпорту. Це свідчить про високий рівень економічної безпеки країни та її здатність витримувати зовнішні шоки. Враховуючи ці дані, можна зробити висновок, що підтримка вітчизняного виробництва, зокрема в аграрному секторі, є ключовим фактором для забезпечення економічної стабільності та безпеки України в умовах глобальних викликів.

Інноваційний підхід до аграрного виробництва є ключовим для забезпечення продовольчої безпеки. Проспері П. та інші дослідники підкреслюють важливість інвестування

⁷ Згідно статистичних даних, більшість споживачів очікує зростання цін на товари. 65% опитаних, які роблять покупки в офлайн-магазинах, та 56% тих, хто користується онлайн-шопінгом, передбачають подорожчання.

⁸ Зі статистичних даних відомо, що майже четверта частина (37%) покупців, які роблять покупки в офлайн-магазинах, стурбовані можливими затримками доставки звичних товарів через комплікації з логістикою. У контексті онлайн-покупок, де час доставки є більш прозорим, 43% користувачів виражають аналогічні стурбованість та побоювання.

⁹ На 1 лютого 2022 року за даними Держстату чисельність населення України (не враховуючи АР Крим) була приблизно 41,1 млн людей. Ця ж цифра підтверджується інформацією від мобільних операторів.

¹⁰ За даними Держстату, середній місячний дохід на душу населення в Україні у 2022 році становив близько 12 тисяч гривень.

¹¹ Рівень інфляції в Україні в річному вимірі становив 8,6% у серпні 2023 року.

¹² На серпень 2023 р. міжнародні резерви України забезпечують фінансування 5,4 місяця майбутнього імпорту.

в наукові дослідження, що спрямовані на вивчення нових методів обробки землі, використання ресурсів та впровадження технологій [8, с. 10]. Це може включати в себе дослідження в області біотехнологій, розвиток екологічно чистих технологій та вивчення методів збереження води. Україна є одним з найбільших експортерів зернових в світі, і впровадження новітніх технологій може значно підвищити врожайність та якість продукції. Наприклад, використання сучасних методів обробки землі, таких як пряма сівба, може зменшити ерозію ґрунту та зберегти вологу. Також важливим є впровадження системи точного землеробства, яка дозволяє оптимізувати використання добрив та зрошення. Додатково, Україна активно розвиває напрямок аграрних інновацій, зокрема в сфері біотехнологій¹³. Вивчення та впровадження генетично модифікованих організмів може допомогти в боротьбі з шкідниками та хворобами рослин без використання хімічних пестицидів. Також важливим аспектом є розвиток екологічного землеробства в Україні. Вирощування продукції без використання хімічних добрив та пестицидів стає все популярнішим¹⁴, оскільки це не тільки забезпечує здорову продукцію для споживачів, але й сприяє збереженню біорізноманіття та ґрунтів.

В Україні, країні з багатими аграрними традиціями та величезним потенціалом сільського господарства, якісна освіта та підготовка спеціалістів відіграють ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки. Особливо це стає актуальним у контексті глобальних викликів, таких як зміни клімату, що вимагають адаптації та впровадження новітніх технологій у виробництво. Згідно з дослідженням Сіда Б. та його колеґ, сучасний ринок вимагає від аграріїв не лише глибоких знань у своїй галузі, але й здатності швидко адаптуватися до змін, використовувати інноваційні методи та технології. Так, наприклад, навчання новітніх методів обробки землі може допомогти українським фермерам збільшити врожайність, зменшити втрати від шкідників та хвороб, а також оптимізувати використання водних ресурсів [9, с. 476]. Крім того, важливим аспектом є розробка ефективних маркетингових стратегій для просування української продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках. Завдяки грамотному маркетингу, українські товари можуть зайняти гідне місце на світовому ринку, підкреслюючи свою якість, екологічність та конкурентоспроможність. Таким чином, для України, яка прагне зміцнити своє становище як одного з лідерів у сфері аграрних інновацій та забезпечити високий рівень продовольчої безпеки для своїх громадян, комбінація якісної освіти, підготовки кваліфікованих кадрів та впровадження новітніх технологій є абсолютно вирішальною.

Для забезпечення продовольчої безпеки в Україні важливо розглядати комплексний підхід, який об'єднує ряд стратегічних напрямків. Перш за все, захист інтересів вітчизняних виробників є пріоритетним завданням. Вдосконалення законодавчої бази, яка регулює виробництво, обіг та зберігання продуктів харчування, стане ключовим кроком до створення конкурентних умов на ринку, захисту від недобросовісних учасників та забезпечення високої якості продукції. Держава має активну роль у підтримці місцевого виробництва. Через різноманітні програми підтримки, гранти та пільгове кредитування можливе стимулювання розвитку вітчизняного виробництва. Це, в свою чергу, сприятиме модернізації технологій, розширенню виробничих потужностей

¹³ В Україні на сьогоднішній день існує «Концепція Державної стратегії розвитку біоелектроніки України до 2030 року». Ця Концепція спрямована на створення умов для переходу України до біоелектроніки, яка базується на ефективному, сталому та відповідальному використанні біологічних ресурсів.

¹⁴ У січні 2022 року вступив у дію наказ № 960, який регулює максимально допустимі рівні хлорпірифосу та хлорпірифос-метилу у сільськогосподарських та харчових продуктах, встановивши норму в 0,01 мг/кг (мг/л).

та збільшенню експортного потенціалу. Співпраця з міжнародними партнерами, як показує досвід інших країн, зокрема Нігерії, може стати ключовим фактором у підвищенні продовольчої безпеки [10, с. 81]. Обмін знаннями, технологіями та найкращими практиками дозволить Україні швидше адаптуватися до змінних умов ринку та відповідати сучасним вимогам.

Ще одним важливим аспектом є розвиток інфраструктури. Ефективна логістика та сучасні засоби зберігання продуктів харчування дозволять оптимізувати витрати, знизити втрати продуктів та забезпечити їх свіжість. Розвиток транспортної інфраструктури, будівництво сучасних складів та холодильних комплексів стане відповіддю на ці виклики. Нарешті, освіта населення та пропаганда здорового споживання відіграють ключову роль у формуванні свідомого споживача. Інформування громадян про важливість здорового харчування, правильного вибору продуктів та їх зберігання допоможе створити культуру якісного харчування та підвищити рівень продовольчої безпеки в країні.

У підсумку, для забезпечення продовольчої безпеки в Україні необхідно комплексне підходити до вирішення цього питання, враховуючи як внутрішні, так і зовнішні фактори. Співпраця з міжнародними партнерами, підтримка вітчизняних виробників та освіта населення є ключовими аспектами у досягненні цієї мети. Інтегрований підхід до цих питань дозволить Україні не тільки забезпечити своє населення якісними продуктами харчування, але й зміцнити своє місце на міжнародному ринку, підвищивши експортний потенціал та конкурентоспроможність вітчизняних товарів.

Висновки. Продовольча безпека для України є пріоритетним напрямком, який набуває особливого значення, враховуючи її глибокий історичний досвід, зокрема голодомори, та сучасний політико-економічний контекст. В сучасних умовах ця сфера стикається з численними викликами та потенційними загрозами. Однією з найбільш актуальних є залежність від імпортованих продовольчих товарів, що ставить під загрозу національну безпеку. Також важливою є потреба адаптації аграрного сектору до глобальних змін клімату, що може призвести до зменшення урожайності та підвищення ризиків для землеробства. Зі зростанням глобалізації, глобальні тенденції виробництва та торгівлі продуктами харчування стають важливішими для України, вимагаючи від нашої країни бути гнучкою та пристосованою до швидко змінюваних умов ринку. Окрім того, в контексті продовольчої безпеки важливо враховувати соціально-економічні аспекти, такі як зростання споживчого попиту та освіченість населення щодо збалансованого харчування. Основним шляхом до забезпечення продовольчої безпеки є підвищення вітчизняного виробництва продуктів харчування. Інвестування в наукові дослідження та розвиток аграрного сектору можуть допомогти Україні зайняти лідерські позиції на світовому ринку. Не менш важливою є підготовка кваліфікованих кадрів, які зможуть впроваджувати новітні технології та підходи у виробництві та маркетингу. Державна підтримка, яка проявляється у законодавчих ініціативах, фінансовій допомозі через спеціалізовані програми та активне міжнародне співробітництво, може служити міцним фундаментом для забезпечення стабільності та підвищення конкурентоспроможності українського аграрного сектору. Водночас, розвиток інфраструктурних проектів та освітні кампанії, спрямовані на просування здорового споживання, допоможуть не тільки покращити умови зберігання продукції, але й підвищити рівень інформованості громадян щодо важливості продовольчої безпеки для держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Peláez L. A., Erro-Garcés A., & Pérez-García R. M. Food security and social protection in times of COVID-19. *International Social Work*. 2022. Vol. 65. № 3. P. 421–433.
2. Varadharajan K.S, Thomas T., Kurpad A. The Indian National Food Security Act, 2013: A Commentary. *Food and Nutrition Bulletin*. 2014. Vol.35. № 2. P. 253–265.
3. Júnior H. de A. The politics of food: The global conflict between food security and food sovereignty. *Journal of Consumer Culture*. 2020. Vol. 20. № 3. P. 366–370.
4. Gassner A., Harris D., Mausch K., Terheggen A., Lopes C., Finlayson R., & Dobie P. Poverty eradication and food security through agriculture in Africa: Rethinking objectives and entry points. *Outlook on Agriculture*. 2019. Vol. 48. № 4. P. 309–315.
5. Jackson T. Why is the cross-cultural management of food security important? *International Journal of Cross Cultural Management*. 2018. Vol. 18. № 1. P. 3–6.
6. Gonçalves M. C., da Silva F. R., Cantelli D., dos Santos M. R., Aguiar P. V., Pereira E. S., & Hanazaki, N. Traditional Agriculture and Food Sovereignty: Quilombola Knowledge and Management of Food Crops. *Journal of Ethnobiology*. 2022. Vol. 42. № 2. P. 241–260.
7. Nolan J. M., & Pieroni A. Introduction to Special Issue on Food Security in a Changing World. *Journal of Ethnobiology*. 2014. Vol. 34. № 1. P. 4–6.
8. Prospero P., Allen T., Padilla M., Peri I., & Cogill B. Sustainability and Food & Nutrition Security: A Vulnerability Assessment Framework for the Mediterranean Region. 2014. *SAGE Open*. Vol. 4. № 2.
9. Seed B., Kurrein M., Hasdell R. A. Food Security Indicator Framework for British Columbia, Canada. *Health Promotion Practice*. 2023. Vol. 24. № 3. P. 471–480.
10. Strang K. D., Che F., & Vajjhala N. R. Urgently strategic insights to resolve the Nigerian food security crisis. *Outlook on Agriculture*. 2020. Vol. 49. № 1. P. 77–85.